

19 Ersättningsfonder

Bestämmelserna om ersättningsfonder finns i 31 kap. IL.

De äldre reglerna om eldsvådefonder och om uppskov med beskattning av realisationsvinst användes i speciella situationer. Det typiska för eldsvådefonderna var att avsättningen skedde i en force majeure-situation. Möjligheten till uppskov med beskattning av reavinst användes bl.a. vid tvångsmässig avyttring av fastighet, t.ex. expropriation. Bestämmelserna om ersättningsfonder motsvarar i stort de äldre reglerna om eldsvådefonder och uppskov med beskattning av reavinst.

19.1 Avdrag för avsättningar

Den som redovisar inkomst av näringsverksamhet kan medges avdrag för belopp som sätts av till ersättningsfond.

De olika ersättningsfonder som finns är fond för

- inventarier
- byggnader och markanläggningar
- mark
- djurlager i jordbruk och renskötsel.

Med inventarier avses inte i detta sammanhang sådana tillgångar som nämns i 18 kap. 1 § 2 st. IL, t.ex. patent, licenser, goodwill och liknande rättigheter som förvärvats från någon annan, 31 kap. 1 § IL.

När det gäller svenska handelsbolag ska avdraget beräknas för bolaget.

Den som är skyldig att upprätta årsredovisning eller årsbokslut enligt bokföringslagen (1999:1078) får göra avdrag under förutsättning att motsvarande avsättning görs i räkenskaperna, 31 kap. 3 § IL. Detta gäller dock inte för en ersättningsfond för mark.

19.2 Ersättningar som ger rätt till avdrag

Avdrag för avsättning till ersättningsfond får göras om skattepliktig ersättning har erhållits för inventarier, byggnader, markanlägg-

ningar, mark eller för djurlager (jordbruk eller renskötsel) som har skadats genom brand eller annan olyckshändelse, 31 kap. 4 § IL.

Avdrag kan också göras om skattepliktig ersättning erhållits för inventarier, byggnader och markanläggningar eller för mark i samband med att

1. en fastighet tas i anspråk p.g.a. tvång, t.ex. expropriation eller liknande förfarande,
2. en fastighet avyttras under sådana förhållanden att det måste anses som en tvångsavyttring och det inte skäligen kan antas att den skulle ha avyttrats även om det inte hade funnits något tvång,
3. en fastighet avyttras som ett led i åtgärder för jordbrukets och skogsbrukets yttre rationalisering,
4. en fastighet avyttras till staten p.g.a. flygbuller eller
5. förfoganderätten till en fastighet inskränks för obegränsad tid med stöd av miljöbalken eller på motsvarande sätt med stöd av andra författningar, under förutsättning att ersättningen är en engångsersättning.

Ersättning för frivillig allframtidsupplåtelse omfattas inte av bestämmelserna.

Avdrag får enbart göras för byggnader, markanläggningar och mark om tillgångarna är kapitaltillgångar, 31 kap. 6 § IL. De enda slag av omsättningstillgångar som således ger rätt till avsättning till ersättningsfond är djurlager.

19.3 Avdragets storlek

Det högsta belopp som kan sättas av till ersättningsfond är den skattepliktiga försäkringsersättning som erhållits vid branden eller olyckshändelsen respektive den skattepliktiga vinsten i tvångsavyttringsfallen. Avser avdraget ersättning för avyttrad fastighet får avdraget inte överstiga den skattepliktiga vinsten samt de belopp som tagits upp som intäkt av näringsverksamhet på grund av avyttringen, 31 kap. 7 § IL. Avdraget för avsättning till ersättningsfond minskas med förhöjt värdeminskningsskattavdrag för inventarier, byggnader eller markanläggningar vilket erhållits med anledning av skadan eller avyttringen, 31 kap. 8 § IL.

Avdrag för avsättning till ersättningsfond för djurlager i jordbruk och renskötsel får inte överstiga ett belopp som motsvarar minskningen av lagerreserven under beskattningsåret, 31 kap. 9 § IL.

Har lagret stigit i pris under beskattningsåret får lagerreserven vid beskattningsårets ingång beräknas på grundval av den procentsats med vilken lagret vid denna tidpunkt faktiskt nedskrivits och det återanskaffningsvärde samma lager skulle ha haft vid beskattningsårets utgång.

19.4 Ianspråktagande av fonderna

Ersättningsfond för inventarier

Ersättningsfond för inventarier får tas i anspråk för

- avskrivning av och utgifter för underhåll och reparation av inventarier, och
- nedskrivning av djurlager i jordbruk och renskötsel, med de begränsningar som gäller för fond för djurlager, se nedan.

Ersättningsfond för byggnader och markanläggningar

Ersättningsfond för byggnader och markanläggningar får tas i anspråk för

- avskrivning av och utgifter för underhåll och reparation av byggnader och markanläggningar som är kapitaltillgångar,
- avskrivning av och utgifter för underhåll och reparation av inventarier, och
- nedskrivning av djurlager i jordbruk och renskötsel med de begränsningar som gäller för fond för djurlager, se nedan.

Ersättningsfond för mark

Ersättningsfond för mark får tas i anspråk för anskaffning av mark som är kapitaltillgång.

Ersättningsfond för djurlager i jordbruk och renskötsel

Ersättningsfond för djurlager i jordbruk och renskötsel får tas i anspråk för nedskrivning av ett sådant djurlager. Fonden får tas i anspråk med högst ett belopp som motsvarar utgifterna under beskattningsåret för att anskaffa djur till ett sådant lager. Nedskrivningen får inte leda till ett lägre värde på lagret i dess helhet vid beskattningsårets utgång än som annars skulle ha godtagits.

Tidpunkt

Enligt 31 kap. 14 § IL får ersättningsfond tas i anspråk för tillgångar som anskaffas och arbeten som utförs efter utgången av det beskattningsår då avsättning skett.

Fonden får också tas i anspråk för byggnader, markanläggningar och mark som har anskaffats under samma beskattningsår som ersättningen tas upp till beskattning. I sådana fall anses det som om avsättning till ersättningsfond har gjorts och fonden omedelbart därefter tagits i anspråk.

Sträcker sig arbete på byggnader eller markanläggningar över flera beskattningsår, får fonden tas i anspråk under det sista beskattningsåret för avskrivning av tillgångarna eller för utgifter för underhåll och reparationer av dem under de aktuella åren, om

avdrag för utgifterna inte redan har gjorts de tidigare åren (31 kap. 15 § IL). Detta gäller även i fråga om ny- eller ombyggnad av fartyg och luftfartyg och i fråga om byggnadsinventarier och markinventarier.

Turordning

En tidigare avsättning anses ha tagits i anspråk före en senare avsättning till samma slags ersättningsfond (31 kap. 16 § IL).

Beskattningskonsekvenser

När ersättningsfond tas i anspråk enligt bestämmelserna i 31 kap. IL utgör det ianspråktagna beloppet inte skattepliktig intäkt.

Å andra sidan får sådana utgifter, för vilka fonden används, inte dras av om utgiften annars skulle ha dragits av omedelbart, 31 kap. 18 § IL. Tas en fond i anspråk för avskrivning av inventarier, byggnader eller markanläggningar räknas enbart den del av utgifterna som inte täcks av det ianspråktagna beloppet som anskaffningsvärde. Ianspråktagandet av en ersättningsfond för mark sker genom själva anskaffningen och inte genom en avskrivningsåtgärd. Omkostnadsbeloppet för ersättningsfastigheten reduceras med det ianspråktagna beloppet. Först vid en framtida avyttring av fastigheten uppkommer normalt den skattemässiga effekten av ianspråktagandet. Har fonden använts till lageranskaffning, ska lagret anses nedskrivet med det utnyttjade beloppet.

Även del av fond kan tas i anspråk.

19.5 Återföring av avdragen

Har en ersättningsfond inte tagits i anspråk senast under det beskattningsår för vilket taxering sker under det tredje taxeringsåret efter det taxeringsår som avdraget hänför sig till, ska avdraget återföras det tredje taxeringsåret, 31 kap. 19 § IL. I fall där ingen taxering sker det tredje taxeringsåret, på grund av förlängning av räkenskapsår, ska avdraget återföras senast det fjärde taxeringsåret efter det taxeringsår som avdraget hänför sig till.

Dispens

Skattemyndigheten kan, om det finns särskilda skäl, medge att fonden får behållas en viss tid utöver det år då fonden egentligen skulle återföras. Den får dock som längst behållas till och med det beskattningsår för vilket taxering sker under det sjätte taxeringsåret efter det taxeringsår som avdraget hänför sig till.

Enligt 31 kap. 20 § ska ersättningsfond återföras till beskattning även om tiden enligt föregående inte löpt ut om

1. fonden har tagits i anspråk i strid med bestämmelserna,
2. hela eller den huvudsakliga delen av näringsverksamheten har överlåtits och fonden inte övertagits,

3. hela eller den huvudsakliga delen av näringsverksamheten tillfaller en eller flera nya ägare på grund av arv, testamente eller bodelning,
4. den som innehar fonden upphör att bedriva näringsverksamheten,
5. skattskyldighet för näringsverksamheten upphör,
6. näringsverksamheten inte längre ska beskattas i Sverige på grund av skatteavtal,
7. den som innehar fonden har upplösts genom fusion eller fission och fonden inte övertagits,
8. beslut har fattats om att den som innehar fonden ska träda i likvidation,
9. beslut har fattats om att den som innehar fonden ska försättas i konkurs.

Om endast vissa inkomster undantas från beskattning p.g.a. skatteavtal ska återföring inte ske (prop. 1994/95:91 s. 51).

Ersättningsfond behöver inte återföras på grund av vad som sägs i punkterna 2–4 ovan om avsättningen grundas på en tvångsförsäljning (expropriation m.m.), yttre rationalisering eller flygbuller (se punkterna 1–4 i avsnitt 19.2).

Har en enskild näringsidkare fått avdrag för avsättning vid tvångsmässig försäljning eller för ersättning p.g.a. inskränkning i förfoganderätten ska återföring göras till den del fonden motsvarar belopp som tagits upp som intäkt av näringsverksamhet vid återföring av värdeminskningsskatt m.m. (enligt 26 kap. IL), 31 kap. 21 § IL. I övrigt återförs fonden i inkomstslaget kapital. Detta gäller ersättningsfond för byggnader och markanläggningar. Vad avser fond för mark så återförs denna till beskattning i inkomstslaget kapital.

Av punkten 3 ovan framgår att ersättningsfond ska återföras vid överlåtelse genom bodelning, arv eller genom förordnande i testamente. Avlider fondinnehavare återförs ersättningsfond således först vid bodelningen eller arvskiftet såvida inte förvärvskällan dessförinnan upphört.

Om en ersättningsfond återförs, ska ett särskilt tillägg motsvarande 30 % av det återförda beloppet tas upp som skattepliktig intäkt. Detta gäller även del av sådan fond. Om det finns synnerliga skäl ska tillägg inte påföras.

19.6 I vilka fall fonderna får tas över

Ersättningsfond får tas över vid sådan ombildning av ekonomisk förening till aktiebolag som avses i 42 kap. 20 § IL.

Bestämmelser om att ersättningsfonder får tas över finns för kvalificerad fusioner och fissioner i 37 kap. 18 § IL och för verksamhetsavyttringar i 38 kap. 15 § IL.

Skattemyndigheten får, om det finns särskilda skäl, medge att ersättningsfond tas över av den som blir ägare till den huvudsakliga delen av näringsverksamheten på grund av arv, testamente eller bodelning i stället för att återföras, 31 kap. 24 § IL.

Vid vissa koncernförhållanden kan skattemyndigheten, om det finns särskilda skäl, medge att ett företags ersättningsfonder helt eller delvis tas över av ett annat företag, 31 kap. 25 och 25 a §§ IL.

19.7 Effekter hos den som tar över fonderna

Har en ersättningsfond övertagits anses den som tar över fonden ha gjort avsättningen och avdraget för denna vid den taxering som avdraget faktiskt hänför sig till.

19.8 Överklagande

Skattemyndighetens beslut avseende övertagande av fond samt förlängd tidsfrist för ianspråktagande får överklagas hos RSV. RSV:s beslut får inte överklagas.